

Iepziekte nog altijd niet voorbij

Menno Boomsluiters, Nederlandse Mycologische Vereniging

De iepziekte (*Ophiostoma ulmi*) is een klassiek voorbeeld van een invasieve exoot die wereldwijd tot verandering van het landschap heeft geleid. Iepen worden nog steeds bedreigd door de ziekte. Ze zijn vrijwel alleen nog maar te zien in onze grote steden en het noorden van het land, dankzij het tijdig saneren van zieke bomen.

Eerste waarnemingen in 1918 en 1922

De iepziekte werd in Nederland voor het eerst in 1918 in Noord-Brabant geconstateerd. De ziekteverwekker werd door mevrouw M.B. Schwarz, werkzaam aan het Nederlands Phytopathologisch Laboratorium te Baarn, in 1922 ontdekt en beschreven. Sindsdien wordt de ziekte Dutch Elm Disease genoemd. In 1928 bereikte de ziekte Noord-Amerika waarschijnlijk door invoer van een partij hout voor de fineerindustrie vanuit Nederland. Vervolgens werd op grote schaal de Amerikaanse iep aangetast. Naar het oosten bereikte de ziekte rond 1930 uiteindelijk ook Centraal Azië.

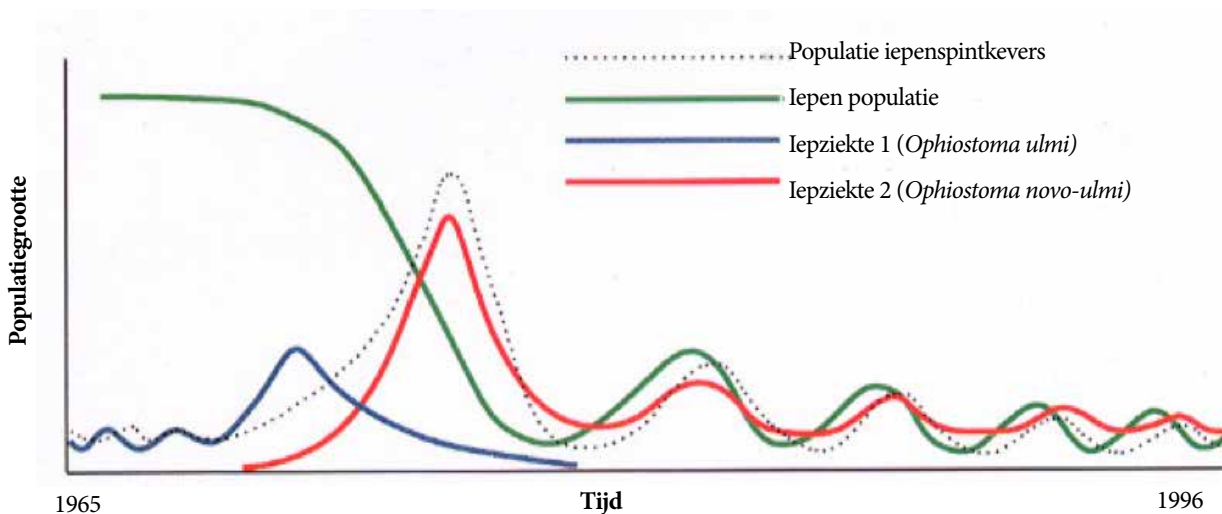
Verspreiding en herkenning

De iepziekte wordt van boom tot boom verspreid door iepenspintkevers waarvan er verschillende soorten bestaan in Europa, Noord-Amerika en Azië. De kevers doorboren de bast van dode iepen of iepen in een slechte conditie en graven een tunnel in het hout, net onder de bast, waarin ze eieren leggen. Wanneer de eieren uitkomen, beginnen de larven van het hout te eten, waarbij ze tunnels maken

Iepziekte (Foto: public domain Wikipedia)

in een rechte hoek t.o.v. de moedertunnel. Dit levert een karakteristiek beeld op. Doordat de kevers en larven de schimmel met zich meedragen, bereikt de ziekte het levende hout waarna, door een reactie van de boom, de houtvaten verstopt raken en takken beginnen af te sterven. Is de boom eenmaal geïnfecteerd, dan is het ook mogelijk dat de schimmel zich verspreid door middel van wortelcontact naar iepen in de directe omgeving.

Verloop beide iepziekten (Bron: Prof. Clive Brasier)

Zalmzwam, een karakteristiek organisme dat afhankelijk is van de iep en door de iepziekte verdwijnt in Nederland. (Foto: Hannie Joziasse)

Zieke bomen zijn herkenbaar doordat grote takken plotseling afsterven waarbij dode bladeren lang aan de takken blijven hangen. Dode bomen zijn een gevaar omdat ze broedbomen voor de kevers worden en kunnen zorgen voor een snelle verspreiding van de iepziekte. In verschillende delen van ons land is het verplicht zieke bomen te melden bij de gemeente waarin ze staan.

Iepenpage nu zeer zeldzaam. (Foto: Kars Veling)

In tegenstelling tot in Noord-Amerika verloor de iepziekte in Europa in de zestiger jaren aan kracht, maar voordat ze tot stilstand kwam arriveerde in Nederland in 1971 een nog veel agressievere soort (*Ophiostoma novo-ulmi*).

Uiteindelijk hebben beide wereldwijde pandemieën geleid tot het vrijwel volledig verdwijnen van de iep uit Europa en Noord-Amerika. Samen met hen verdwenen ook karakteristieke organismen die van de iep afhankelijk zijn zoals de nu zeer zeldzame iepenpage en de vrijwel alleen in het westen van ons land gevonden zalmzwam.

Door te laat in te grijpen en slordig om te gaan bij controle van in en uitvoer van materialen worden exoten heel gemakkelijk over de gehele wereld vervoerd met rampzalige gevolgen. Zijn ze eenmaal aanwezig dan is bestrijding moeilijk en vaak weinig effectief. De economische kosten en gevolgen voor het milieu zijn dan enorm.

Meer informatie

New Horizons in Dutch Elm Disease Control:
[http://www.forestry.gov.uk/pdf/New_horizons_DED.pdf/\\$FILE/New_horizons_DED.pdf](http://www.forestry.gov.uk/pdf/New_horizons_DED.pdf/$FILE/New_horizons_DED.pdf)